П Р О Г Р А М А

ЗА РАЗВИТИЕ НА ЧИТАЛИЩНАТА ДЕЙНОСТ В ОБЩИНА ВЪЛЧЕДРЪМ ПРЕЗ 2021 г.

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Програмата за читалищната дейност е базирана на депозираните предложения на читалищата на територията на Община Вълчедръм.

Всички дейности в нея са съобразени с изискванията на чл. 26а, ал. 1 и ал. 2 от Закона за народните читалища. Програмата ще улесни годишното планиране и финансиране на читалищните дейности и ще допринесе за по-голяма прозрачност на изпълняваните дейности.

Народните читалища са място за общуване и участие в различни творчески занимания и изкуства на хора от различни възрастови групи. Тяхната основна дейност като самоуправляващи се български културно-просветни сдружения в населените места, е да осъществяват културен живот и приобщават гражданите към постиженията на науката, културата и изкуството, и изпълняват държавни културно – просветни задачи, и точно тази тяхна мисия ги превръща в толкова значими ключови институции в развитието на българската, и в частност на местната култура.

Народните читалища в България са уникални организации. Сами по себе си те са пример за устойчиви културни институции, имащи дълбока връзка с миналото, традициите, образователния и културен процес. Те са мост към миналото, но и трамплин към бъдещето. От край време читалищата са били гнезда на прогресивни идеи и новаторство. Тяхна е била грижата нацията, в частност общността да запазят своите културна и историческа идентичност, но тяхна е и отговорността за формирането на здрава и сплотена общност, възприемчива и прогресивна, милееща за общото благо и просперитет на общността. Тяхна е отговорността бъдат пазители на будния и прогресивен, жаден за знания дух на нацията. На тях се гледа като структури, които трябва да се запазят, модернизират и укрепят в съвременните динамични условия от една страна, а от друга, като структури-стожери, подкрепящи развитието на здраво съвременно гражданско общество, важен и значим проводник по отношение прокарването на държавни и общински политики.

Точно тази тяхна значимост предопределя и налага работещите в сферата да бъдат напредничави, адаптивни, отговорни и съзнателни в изпълнението на своята мисия. Кръгът от дейности, които извършват, е широкоспектърен, и изисква знания от различни области. От компетентността и авторитета на институциите, и в частност на заетите в сферата сред общността, от качеството на притежаваните знания и умения да

работят с хора се определя обликът на читалищната институция, предопределя се и успехът, или провалът на дейностите им.

Изготвянето на **Годишната програма за развитие на читалищната дейност** в **Община Вълчедръм за 2021 г**. цели обединяване на усилията за по-нататъшно развитие и утвърждаване на читалищата като важни обществени институции, развиващи, реализиращи и надграждащи културната идентичност на Община Вълчедръм в процесите на всеобхватна глобализация.

Програмата за развитие има за цел да промени визията и мисията на народните читалища, утвърждавайки ги като културно-просветни организации, обединили в себе си традиции и съвременност, потенциал за въздействие в приоритетни сфери на обществено-икономическото развитие на общината, откликващи на актуалните културно-просветни, информационно-консултантски и социални потребности на гражданското общество.

I. 1. НАРОДНИ ЧИТАЛИЩА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ВЪЛЧЕДРЪМ

Съгласно чл. 2, ал. 1 и ал. 2 от ЗНЧ, читалищата са юридически лица с нестопанска цел, в чиято дейност могат да участват всички физически лица без оглед на ограничения (възраст и пол, политически и религиозни възгледи, етническо самосъзнание).

Дейността на читалищата е обезпечена с държавна субсидия. Средствата за читалищата се регулират и разпределят от комисия, определена със заповед на Кмета на общината и по Механизъм, определен от Министерство на Културата, чиито средства се предоставят на читалищата за самостоятелно управление, съгласно чл. 23, ал. 1 от ЗНЧ.

На територията на Община Вълчедръм работят и функционират 10 читалища:

- НЧ „Рало-1891”, гр. Вълчедръм,
- НЧ „Н. Й. Вапцаров-1907”, с. Разград,
- НЧ „Н. Й. Вапцаров-1921”, с. Златия,
- НЧ „Тодор Павлов-1929”, с. Игнатово,
- НЧ „Н. Й. Вапцаров-1927”, с. Долни Цибър,
- НЧ „Димитър Полянов-1928”, с. Горни Цибър,
- НЧ „Живот-1906”, с. Мокреш,
- НЧ „Просвета-1927”, с. Черни връх,
- НЧ „Съзнание-1915”, с. Септемврийци,
- НЧ „Факел-1926”, с. Бъзовец.

Всички читалища на територията на община Вълчедръм са включени в регистъра на Министерство на културата и притежават съдебни регистрации. Управляват се от Настоятелства, и по силата на чл. 21 от ЗНЧ, могат да набират средства от членски внос, художествено-творческа и информационна дейност, наеми от движимо и недвижимо имущество, дарения и завещания. В основната си част издръжката им е субсидията от държавния и общински бюджети.

I. 2. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА ЧИТАЛИЩАТА В ОБЩИНА ВЪЛЧЕДРЪМ

	Възможности / Силни страни	Заплахи / Слаби страни

ВЪНШНА СРЕДА	Културно-етническо разнообразие; Добро сътрудничество с общинска администрация и НПО; Оказване на методическа помощ от община Вълчедръм и РЕКИЦ.	Недобре работеща икономика и неангажирани към читалищната дейност бизнес и общности; Недостатъчна или слаба активност на читалищните настоятелства. Застаряващо население, липса на приемственост; Изключително динамична външна среда, налагаща търсене и намиране на начини за ефективно взаимодействие между читалищата като институции, учрежденията от правителствения и неправителствен сектор и общностите. Ограничени възможности за участие в проекти пред Министерство на културата и други донори, дължащи се в немалка степен на ограничения човешки ресурс;
ВЪТРЕШНА СРЕДА	Спазване на механизма при разпределяне на държавната субсидия; Наличие на собствен сграден фонд за осъществяване на читалищната дейност. Обезпечаване с щатен персонал, ангажиран с читалищната дейност; Кадрови ресурс с дългогодишен стаж в сферата на читалищната дейност; Добре разпределена читалищна мрежа; Наличие на библиотеки във всички читалища.	Невъзможност за включване и работа по проекти, поради ограничения брой предлагани такива; Слаба или ограничена приспособимост към динамично променящите се фактори на външната среда, влияещи върху дейността на институциите дължаща се на: - Ограничени възможности на работниците и служителите, за преобразуване на някои видове дейности като изнесени такива; - Недостатъчна обезпеченост откъм материално-техническа база, необходима за преструктуриране на някои видове дейности и изнасянето им в електронна среда. - Липса на подготвеност на работещите в сферата за работа в електронна среда, - Неефективна или липсваща квалификационна дейност; към настоящия момент заетите в сферата имат необходимост от квалификационни дейности за придобиване на знания и умения за работа в изнесена среда, обмяна на опит и добри практики; Недостатъчен или липсващ финансов ресурс за развиване и/или пренасочване към нови форми на дейност, за сключване на лицензионни споразумения; Недостатъчен финансов ресурс за поддръжка и ремонт на сградния фонд;

Голяма част от наличния сграден фонд се нуждае от ремонт и модернизиране, които трудно могат да бъдат финансирани със собствен ресурс. Прекаленото им отлагане във времето може да превърне голяма част от тази инфраструктура в неизползваема.

Липсата на техническа обезпеченост е пречка за развитието на дейностите на читалищата. Повечето читалища не разполагат с осветителна и озвучителна апаратура и разчитат на Община Вълчедръм за съдействие при организиране на празници и честванията.

Компютрите, принтерите и мултимедийните проектори са техника, необходима за нормалното функциониране на читалищата. Обезпечеността на читалищните институции с компютри и интернет ще даде възможност за по-пълно използване капацитета на социалните мрежи, популяризиране на читалищните дейности сред населението и общността, особено във време на криза.

Общата численост на субсидираните читалища за 2020 г. е **10 /десет/.**

Средната възраст на заетите в сферата надвишава 50 години.

За периода 2019 - 2020 година няма читалищен секретар, повишил своята квалификация. Идентифицирана е необходимост от провеждане на регулярни работни срещи за обмяна на опит и споделяне на добри практики сред работещите в институциите на територията на община Вълчедръм.

Ниското заплащане и липсата на млади хора в малките населени места ограничава подбора на добри специалисти.

Заплащането на читалищните служители е едно от най - ниските, липсват условия за кариерно развитие, респективно мотивация за работа, факти, които могат да бъдат променени с адекватни стратегически дейности и политики.

I. 3. РАЗВИТИЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ:

Развитието на читалищните дейности се определя от потребностите на местните общности.

За намаляващото и застаряващо население на територията на община Вълчедръм броят на читалищните членове за 2019 година е 500. За 2020 година този брой е с леко понижение, като в следващите години не се очертава тенденция към повишаване.

Към всички читалища на територията на Община Вълчедръм функционират библиотеки, разположени в читалищните сгради. Книжните фондове на читалищните библиотеки включват голям брой библиотечни единици, като само библиотеката към НЧ „Рало-1891” възлиза на приблизително 41000 книги. За сравнение, общия библиотечен фонд възлиза на приблизително 93000 тома. За 2020 година книжния фонд е обогатен чрез дарения на стари книги.

Съгласно приложените от народните читалища план-програми за 2021 година, всяко читалище на територията на общината има свой празничен календар, включващ събития, посветени на важни честванията, бележити дати и традиционни местни празници.

Към читалищата няма действащи школи, кръжоци и клубове. Към някои от тях функционират самодейни състави, както следва:

- НЧ „Рало-1891”, гр. Вълчедръм – 3 танцови състава, 1 състав за обреди, 1 състав за народни песни;
- НЧ „Н. Й. Вапцаров-1907”, с. Разград – група за стари градски песни;
- НЧ „Н. Й. Вапцаров-1921”, с. Златия – танцов състав и състав за обреди;
- НЧ „Тодор Павлов-1929”, с. Игнатово – състав за обреди;
- НЧ „Н. Й. Вапцаров-1927”, с. Долни Цибър – детски и младежки танцов състав;
- НЧ „Съзнание-1915”, с. Септемврийци – детски и младежки танцов състав.

Самодейните състави се включват в местните културни прояви, събори, прегледи, и фестивали на регионално ниво, като планираните за 2020 година в по-

голямата си част не са осъществени поради усложнената епидемиологична обстановка за страната.

I. 4. ИЗВОДИ:

От така представения анализ се налагат следните изводи:

1. Необходимост от ревизия на стратегическите документи и политики по отношение на читалищата като институции, за да може тяхната дейност да бъде достъпна, популярна и в синхрон с ключовите фактори на външната среда. Прецизиране и разширяване на фокус групите за оказване на целенасочено въздействие – деца и ученици, родителска общност, представители на бизнеса и др.
2. Пълноценно използване на капацитета на социалните мрежи, осигуряване на възможности за работа, чрез техническо и кадрово обезпечаване на изградената читалищна мрежа и пренасочване на част от дейностите в електронна среда.
3. Необходимост от задълбочаване на партньорството между Община Вълчедръм и читалищата, насочено към развитие на професионалните умения и повишаване на квалификацията на работещите в културните институции, като предпоставка, гарантираща получаване на широка обществена подкрепа при прокарване на държавни и общински политики.
4. Необходимост от създаване и задълбочаване и на други партньорства, за популяризиране дейността на читалищата.
5. Необходимост от провеждане на регулярни работни срещи за обмяна на опит и добри практики за заетите в сферата.
6. Популяризиране и насърчаване на любителското творчество, насочено към нематериалното културно наследство.
7. Прилагане на нови форми по инициативи на читалищната дейност, с цел привличане и включване на повече възрастни хора и деца целогодишно, и в частност през летните месеци.
8. Повишаване на активността на читалищните настоятелства при кандидатстване по проекти, дарения с цел набиране на допълнителен финансов ресурс.
9. Читалищата в Община Вълчедръм имат своите конкретни постижения в:

- съхраняването на националните традиции и идентичност;
- превръщане на библиотеките в център на духовно и информационно средище;
- привличане на самодейци с различен социален статус и възраст.

10. Повишаването на резултатите от читалищната дейност е предпоставка за решаване на проблемите свързани с:

- обогатяване на дейността чрез предлаганите продукти и услуги;
- привличане на млади читалищни членове;
- нов тип мениджмънт;
- обогатяване на библиотечния фонд;
- поддръжка и ремонт на материално-техническата база.

11. Адаптирането на начините и методите на работа на читалищата към динамичните промени в обществото са предизвикателство, което трябва да бъде прието, но именно тя ще подпомогне превръщането им в по-добро място за неформално образование, традиционна култура, достъп до информация, разпространение на книги и др. за населението и общността. Включването и реализацията на услуги в социалната сфера, изграждането на информационни мрежи са предпоставка да се изпълни със съдържание мисията на читалището.

12. Сериозно внимание трябва да се отдели и на подрастващите поколения с реализирането на образователни програми по места – срещи с книгата, здравни беседи, интерактивни игри, образователни и развлекателни инициативи.

13. Да се развият и затвърдят партньорствата между читалища, културни и образователни институции, местни власти, неправителствени организации, бизнеса по места, като се реализират добри практики и инициативи за разширяване обхвата на дейност в обществено значими сфери и приоритетни области (стимулиране на читалищни дейности, формиране на читалището като място за общуване и контакти, социална и културна интеграция на различни общности, участие в проекти и програми).

14. Съществуващата мрежа от читалища е с остарял сграден фонд, с недостатъчно техническо оборудване и необходимост от модернизация за постигане на оптимален ефект при изпълнение на поставените цели, сред които приоритетна е разпространението и осигуряването на достъп до културно съдържание.

II. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ

Цел: Утвърждаване на читалищата в Община Вълчедръм като културно-просветни средища с активни културни, информационни, социални и граждански функции.

Приоритети:

1. Насърчаване и подкрепа на читалищата в Община Вълчедръм за осъществяване на основните им дейности чрез прилагането на съвременни форми на работа придаващи съвременна визия на читалищната дейност.

- Запазване и разпространение на българските традиции и обичаи, песни и танци.
- Съхраняване и развитие на любителското художествено творчество и завоюваните позиции за работа с различни възрастови групи и привличане на млади хора, като важен фактор за осигуряване на приемственост и насърчаване на социалната промяна.
- Представяне на привлекателни и изнесени в електронна среда форми за опознаване на миналото, традициите и културните постижения.

2. Разширяване обхвата на дейността на читалищата в обществено значими сфери.

- Превръщането на читалището в общодостъпен център за библиотечно и информационно осигуряване чрез ускорено навлизане на информационните технологии.
- Формиране на читалището като място за общуване и контакти, дарителски акции, културна и социална интеграция, включително и на хора в риск, неравностойно положение, етнически общности и др.
- Засилване ролята и участието на читалищата в местното самоуправление и формирането на активно гражданство.
- Укрепване на читалищната дейност в сътрудничество и партньорство с общината, с културните и образователните институции, с представители на бизнеса и НПО, за реализиране на съвместни програми и проекти.
- Разработване и реализиране на проекти по Европейски програми, включително и на обявените от Министерство на културата (МК).
- Установяване на трайни и ползотворни партньорски контакти.
- Поддържане и привеждане в изряден вид на текущата документация, на протоколи от заседания на общото събрание и други задължителни документи в съответствие със Закона за народните читалища (ЗНЧ) и Закона за обществените библиотеки (ЗОБ), както и счетоводните документи.

3. Повишаване квалификацията на читалищните служители, чрез участието им в семинари и обучителни програми.

4. Развитие и поддържане на читалищната материално-техническа база.

- чрез собствени приходи;
- чрез кандидатстване и реализиране на проекти.

III. МЕРКИ ЗА ПОСТИГАНЕ НА ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ ПО ДЕЙНОСТИ

III. 1. БИБЛИОТЕЧНА ДЕЙНОСТ

Към настоящия момент в 10-те народни читалища са създадени и функционират 10 обществени библиотеки. В 5 от тях са изградени информационни центрове. Средно статическите библиотечни показатели, като посещения са 19000 и 900 читатели. Субсидираната численост на персонала е 15 броя, като в 2 читалищни библиотеки работят щатни библиотекари, а в останалите 8 читалищните секретари съвместяват и библиотечната дейност. Библиотечният фонд, с който разполагат 95000 тома библиотечни единици, като книги, периодика, справочна литература и други носители на информация. Функциите, задачите, начина им на създаване и принципи на действие са регламентирани както от Закона за народните читалища **(ЗНЧ)**, така и от Закона за обществените библиотеки **(ЗОБ).**

III. 1. 1. Основната, стратегическа цел на читалищните библиотеки през 2021 ще бъде насочена към по-пълно и качествено задоволяване на информационните, развлекателните и образователните нужди на гражданите от общината.

III. 1. 2. Основни мерки и приоритети в развитието на читалищните библиотеки през 2021 г. са:

1. Привличане на нови читатели.

2. Обогатяване на библиотечните колекции в съответствие с читателските търсения чрез осигуряване на финансирането за комплектуване на нови разнообразни библиотечни документи.

3. Прочистване на библиотечните фондовете от остарели по съдържание и физически изхабени книги, съгласно Наредбата за опазване на библиотечните фондове.

4. С цел опазване на библиотечните фондове да се активизира работата по издирването и прибирането на невърнатата литература.

5. Доразвиване на информационната функция на читалищните библиотеки чрез предлагане на нови форми на работа; провеждане на срещи и литературни четения на новоиздадена литература и млади автори.

6. Редовно водене и поддържане на библиотечната документация, съгласно изискванията на ЗОБ, както и изготвяне и представяне на годишни статистически отчети за библиотечната дейност.

7. Активно привличане на дарения от книги, периодични издания и други с цел нарастване и обогатяване на библиотечния фонд.

8. Осъществяване на изложби, свързани с бележити дати на личности и събития от местен, регионален и национален характер.

9. Активно участие в проекти за развитие на отделни библиотечни дейности пред фондове, фондации, програми и др.

10. Сътрудничество с други библиотечни организации.

III. 2. ХУДОЖЕСТВЕНА САМОДЕЙНОСТ

С изявите си самодейните колективи имат голям дял в провежданите на територията на община Вълчедръм мероприятия. Именно чрез тях те допринасят за развитието на активно гражданско общество, дават приноса си за разгръщане на широк спектър от разнообразни културни инициативи в общината. Признание за това са

високите постижения и многото престижни награди и отличия на общински, областни, национални и международни прегледи и фестивали.

Функциониращите на територията на община Вълчедръм самодейни състави са 10. Сред тях са групи за автентичен български фолклор, танцови формации, вокални групи.

III. 2. 1. Основни мерки и приоритети в развитието на художествената самодейност:

1. Приоритетна дейност на читалищата от община Вълчедръм е запазване на традициите и фолклора на местната общност чрез проучване, възстановяване и представянето им на общински прегледи на художествената самодейност, събори и фестивали.

2. Запазване и обогатяване на съществуващите форми за художествена самодейност към читалищата:

- чрез привличане на млади хора във формите на художествената самодейност;
- прецизиране работата на художествените ръководители и самодейните колективи за качествен и конкурентен културен продукт.

3. Разкриване на нови групи, школи, клубове и кръжочни форми за разнообразяване на местната читалищната дейност.

4. Обогатяване и обновяване на сценичните реквизити, носии и озвучителната техника, чрез кандидатстване за допълваща субсидия, отпускана ежегодно от Министерството на културата.

III. 3. КУЛТУРНО - ИНФОРМАЦИОННА ДЕЙНОСТ

Основните мерки относно работата на читалищата във връзка с общинската културна програма до голяма степен зависят от обществената подкрепа и организационните качества на членовете на читалищните ръководства и щатния персонал.

За осъществяване на тази дейност основните насоки в работата на читалищата са:

3.1. Целенасочена и съвместна работа на читалищата с местната власт, общинските клубове, сдружения, училища и детски градини за реализиране на инициативите и мероприятията от Културния календар на общината и приложените годишни планове на читалищата за дейността им през 2021 г.

3.2. Развитие и обогатяване на културния живот, социалната и образователната дейност чрез разнообразни и нови форми на приобщаване на местното население към ценностите и постиженията на науката, изкуството и културата.

3.3. Оптимизиране на информационните източници и ресурси в посока на съвременните потребности на общността, която читалищата обслужват.

IV. ФИНАНСИРАНЕ И ОТЧЕТНОСТ

Читалищата набират средства от членски внос, културно-просветна дейност, субсидии от държавния и общинския бюджет, наеми, дарения и други приходи.

Основни мерки за подобряване на финансовото състояние и счетоводната отчетност на читалищата:

1. Осъществяване на контакти за набиране на допълнителни средства от дарения и спонсорство за по-активно участие на самодейните състави и индивидуални изпълнители в местни и национални програми, конкурси и фестивали.

2. Увеличаване броя на членовете на читалището.

3. Използване на възможностите на проекти и програми.

4. Наем от движимо и недвижимо имущество.

5. Дофинансиране от общината на мероприятия и инициативи, включени в общинския културен календар и плановете на читалищата, съгласно чл. 22, ал. 2, чл. 23, ал. 2 от ЗНЧ.

6. Обновяване и поддържане на материално-техническата база и сградния фонд на читалищата чрез използване на възможности за допълнителни финансови средства по Програми и проекти, включително и от Министерство на културата.

7. Финансово-счетоводната отчетност да бъде съобразена със законовите норми. Да се водят грижливо и редовно приходно-разходните документи. В срок до 31 март на годината читалищните настоятелства да изготвят финансов отчет за предходната година и го приемат на годишно отчетно събрание.

Финансирането със средства от бюджета на Община Вълчедръм за дейности на народните читалища се извършва съгласно Решение на Общински съвет – Вълчедръм и сключени договори с Кмета на Община Вълчедръм (съгласно чл. 26а, ал. 1, 2, 3 от ЗНЧ).

И през 2021 г. Община Вълчедръм при необходимост ще осигури допълнително финансиране на читалищни дейности.

V. СРОКОВЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ

8.1. Срокът за изпълнение на Програмата е в рамките на бюджетната 2021 г.

8.2. Председателите на читалищата представят в срок до 31.03.2021 г. пред Кмета на общината доклади за осъществените дейности в изпълнение на Програмата и за изразходваните от бюджета средства за 2020 г.

VI. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изпълнението на програмата ще даде възможност читалищата в Община Вълчедръм да се утвърдят като културно-просветни средища с активни културни, информационни, социални и граждански функции.

Реализирането на основните дейности, заложени в програмата ще спомогнат за:

- опазването и съхраняването на културно - историческото наследство във времето на глобализация и утвърждаване на празници, даващи възможност за удовлетворяване нуждите на бъдещите поколения да се запознаят с миналото на родния край;
- подпомагането и развитието на любителското художествено творчество ще стимулира младите хора и талантливите дарования;
- уреждането и поддържането на библиотечните колекции ще подпомогне образователния процес в получаване на нови знания;
- реализирането на инициативи ще допринесе за обогатяване на културния живот;
- усвояването на знания за новите информационни технологии ще отвори вратата към необятното глобално пространство.

Изпълнението на тази програма ще има съществен принос за постигане на интегриран подход за развитие на образованието и културата и превръщането на народните читалища не само в духовни, но и в съвременни информационни центрове, като привлекателно място за хората. Така, програмата ще разкрие традициите на миналото, предизвикателствата на настоящето и надеждата за по-добро бъдеще.

Забележка

Програмата е отворена за допълнения. Тя визира най-общите положения, залегнали в плановете на отделните читалища.

Неразделна част от програмата е:

Приложение № 1 – **КУЛТУРЕН КАЛЕНДАР** на Община Вълчедръм за 2021 г.

Настоящата Програма за развитие на читалищната дейност в Община Вълчедръм за 2021 година е приета с Решение № 107, Протокол № 16 от 20.11.2020 г. на Общински съвет – Вълчедръм.